

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 26.4.2017
COM(2017) 206 final

RAZMISLEK

O SOCIALNI RAZSEŽNOSTI EVROPE

Evropska komisija je 1. marca 2017 predstavila belo knjigo o prihodnosti Evrope. Ta je izhodišče za široko razpravo o prihodnosti Evropske unije s 27 državami članicami.

V Rimski izjavi z dne 25. marca 2017, ki je nastala ob 60. obletnici Evrope, je zapisano: „Želimo Unijo, v kateri bodo imeli državljani nove priložnosti za kulturni in socialni razvoj ter ekonomsko rast.“ Evropska integracija v zadnjih šestdesetih letih je bila zelo uspešna pri ustvarjanju teh priložnosti za vse državljane in pri izboljšanju socialnih standardov v vseh državah članicah.

Kljub izjemnim dosežkom pa se Evropa še vedno spopada tudi z izzivi. Gospodarska kriza je pustila velike posledice v življenju posameznikov in naših družbah. Ljudje se sprašujejo, ali so koristi in izzivi odprtih trgov in družb, inovacij in tehnoloških premikov enakomerno porazdeljeni. Njihovo zaupanje v sposobnost Evrope, da oblikuje prihodnost ter ustvari pravične in uspešne družbe, je spodkopano.

Naša skupna socialna vizija je eden od načinov, da ponovno pridobimo podporo in nadzor nad svojo prihodnostjo. Evropa ima najbolj enakopravne družbe na svetu in to dejstvo je zelo cenjeno po vsej Uniji. Čeprav razlike v gospodarskem razvoju in družbenih tradicijah med državami ostajajo, smo postopoma okrepili individualne in kolektivne socialne pravice ter izboljšali sodelovanje s socialnimi partnerji na evropski in nacionalni ravni. Okvir EU je podprl uveljavljanje učinkovitejših politik in pravičnejših socialnih ureditev.

V prihodnje bi bilo treba razpravljati o tem, kako prilagoditi naše socialne modele sedanjim in prihodnjim izzivom ter krepiti socialni duh Evrope. Ta razmislek o socialni razsežnosti Evrope je prispevek Evropske komisije k tej razpravi. Predstavlja trende in izzive in, kar je najpomembnejše, odpira možnosti za uresničevanje vizij, okrepitev vloge evropskih državljanov na svetovni ravni do leta 2025 ter močnejše in bolj prilagodljive družbe.

Obstajajo trdni gospodarski, socialni in politični razlogi za socialno Evropo. To, kar potrebujemo, je soglasje o njeni prihodnji obliki.

Potrebnih je veliko prizadevanj in razmisleka.

„V teh spreminjajočih se časih in zavedajoč se pomislekov naših državljanov, se zavezujemo, da bomo uresničevali rimsko agendo in si prizadevali za [...] [s]ocialno Evropo: Unijo, ki bo na podlagi trajnostne rasti spodbujala ekonomski in socialni napredek, pa tudi kohezijo in zблиževanje, obenem pa ohranjala celovitost notranjega trga; Unijo, ki bo upoštevala različnost nacionalnih sistemov in ključno vlogo socialnih partnerjev; Unijo, ki bo spodbujala enakost med ženskami in moškimi ter pravice in enake priložnosti za vse; Unijo, ki se bo borila proti brezposelnosti, diskriminaciji, socialni izključenosti in revščini; Unijo, kjer bodo mladi deležni najboljše izobrazbe in usposabljanja ter bodo lahko študirali in našli zaposlitev po vsej celini; Unijo, ki bo ohranjala našo kulturno dediščino in spodbujala kulturno raznolikost.“

Rimska izjava, voditelji EU, 25. marec 2017.

1. Socialna razsežnost Evrope

Glede na svetovna merila so evropske družbe uspešne in premožne. Imajo najvišje ravni socialne zaščite na svetu in se tudi glede dobrega počutja, človekovega razvoja in kakovosti življenja uvrščajo med najbolj uspešne države. Evropejci to potrjujejo. Na splošno menijo, da so srečni in zadovoljni s svojim življenjem. Vendar na vprašanje o prihodnosti številni omenjajo strah in zaskrbljenost, zlasti za prihodnje generacije.

Skrbi se med posamezniki, regijami in državami zelo razlikujejo, obstajajo pa tudi skupni izzivi. Vse države članice so doživele korenite spremembe, ki so vplivale na vsakdanje življenje ljudi. V državah članicah srednje in vzhodne Evrope se državljani še vedno soočajo s posledicami hitrih sprememb od 90. let prejšnjega stoletja dalje. V nekaterih drugih državah pa so močno prisotne posledice najhujše gospodarske in socialne krize v zadnjih desetletjih, čeprav je zdaj stanje razmeroma boljše. V prihodnosti bodo vse države članice doživljale hitre in globoke spremembe – od staranja prebivalstva do novih družinskih vzorcev, od hitrosti digitalizacije do novih oblik dela ter vplivov globalizacije in urbanizacije.

Veliko teh trendov ponuja povsem nove priložnosti v smislu svobodne izbire, bolj zdravega in daljšega življenja, boljših življenjskih razmer ter bolj inovativnih in odprtih družb. Vendar odpirajo tudi nova vprašanja. Ali so te priložnosti dostopne vsem? Ali smo tako posamično in kot družbe dobro pripravljeni na spremembe, ki so pred nami? Hitrost in kompleksnost številnih sprememb, ki trenutno potekajo, dajeta vtis (in pomenita dejansko tveganje) motenj in negotovosti v življenju mnogih ljudi ter tudi širše nepravilnosti in neenakosti.

Obstajajo različna mnenja glede tega, ali je „Evropa“ eden od vzrokov za težave ali njihova rešitev. Razlog za to je deloma dejstvo, da ima izraz „socialna Evropa“ v različnih delih družbe različen pomen in pomembnost.

Po mnenju nekaterih gre le za prazne besede, Evropska unija pa velja za katalizator svetovnih tržnih sil, orodje poslovnih interesov ter nevarnost „socialnega dampinga“ na enotnem trgu brez meja in omejitev.

Drugi nasprotujejo potrebi po socialni dimenziji EU in menijo, da bi morala biti socialna vprašanja izključno v pristojnosti nacionalnih in regionalnih oblasti. Minimalne standarde in socialno politiko EU dojemajo celo kot sredstvo za izključevanje konkurence.

Za tretje pa je „socialna Evropa“ ključna za prispevek EU k demokratičnim, povezanim, kulturno raznolikim in uspešnim družbam. Pomeni gospodarski in socialni napredek, boj proti diskriminaciji in socialni izključenosti ter zagotavljanje, da so Evropejci pripravljeni za trg dela in da imajo lahko izpolnjujoče življenje. Po njihovem mnenju Evropa omogoča najboljšo zaščito in krepitev vloge evropskih državljanov ter varovanje naših skupnih vrednot, zlasti v času vse večje nevarnosti in negotovosti doma in v tujini.

Evropa je glede kakovosti življenja vodilna v svetu

Kanada

Pričakovana življenjska doba	↑	82,2
Sreča	😊	7,3
Plačani dopust	☂	10
Porodniški dopust	👶	8,2
Čas zunaj dela	🚶	14,4

ZDA

Pričakovana življenjska doba	↑	79,3
Sreča	😊	7,0
Plačani dopust	☂	0
Porodniški dopust	👶	0
Čas zunaj dela	🚶	14,5

Brazilija

Pričakovana življenjska doba	↑	75,0
Sreča	😊	6,6
Plačani dopust	☂	22
Porodniški dopust	👶	17
Čas zunaj dela	🚶	15

- ↑ Povprečna pričakovana življenjska doba ob rojstvu, v letih
- 😊 Indeks (10 najsrečnejši)
- ☂ Najmanjše število dni plačanega letnega dopusta
- 👶 V celoti plačan porodniški dopust, v tednih
- 🚶 Čas, namenjen za prosti čas in osebno nego na dan, v urah

EU-27

Pričakovana življenjska doba		80,7
Sreča		6,7
Plačani dopust		22
Porodniški dopust		17,3
Čas zunaj dela		15,5

Rusija

Pričakovana življenjska doba		70,5
Sreča		6,0
Plačani dopust		20
Porodniški dopust		20
Čas zunaj dela		15

Japonska

Pričakovana življenjska doba		83,7
Sreča		5,9
Plačani dopust		10
Porodniški dopust		9,4
Čas zunaj dela		14,9

Kitajska

Pričakovana življenjska doba		76,1
Sreča		5,3
Plačani dopust		5
Porodniški dopust		14
Čas zunaj dela		ni na voljo

Južna Afrika

Pričakovana življenjska doba		62,9
Sreča		4,8
Plačani dopust		15
Porodniški dopust		10,2
Čas zunaj dela		ni na voljo

Avstralija

Pričakovana življenjska doba		82,8
Sreča		7,3
Plačani dopust		20
Porodniški dopust		2,5
Čas zunaj dela		14,4

Evropska unija je vedno imela socialno razsežnost, tesno povezano z njenimi gospodarskimi cilji. Izboljšanje delovnih razmer in življenjskih standardov ter enakost spolov so bili osrednji cilji EU, vse od kar sta Rimski pogodbi leta 1957 uzakonili načelo enakega plačila za ženske in moške. Od takrat je razvoj socialne razsežnosti potekal vzporedno s poglobljanjem enotnega trga in konceptom državljanstva EU, pri čemer so se v državah zagotavljali enaki konkurenčni pogoji in osnovne pravice.

V 60 letih smo dosegli velik napredek. Od Listine EU o temeljnih pravicah do ciljev Združenih narodov glede trajnostnega razvoja – zdaj obstaja močna evropska in mednarodna zaveza spoštovanju temeljnih vrednot in pravic ter upoštevanju socialnih ciljev. Evropa ima konkreten vpliv na naše vsakdanje življenje: v izobraževanju, na delovnem mestu, doma, na dopustu, v času upokojitve.

Ker Evropa 27-ih razmišlja o oblikovanju svoje prihodnosti, je razprava o socialni razsežnosti Unije pravočasna in nujna. V zadnjih letih se je Evropa ukvarjala z „gašenjem požarov“ in reševala eno krizo za drugo. Zdaj je čas, da se naučimo iz izkušenj in začnemo novo poglavje. Zato moramo imeti dolgoročnejšo vizijo in obravnavati temeljitejše spremembe v našem gospodarstvu in družbi.

Ta razmislek in širša razprava na podlagi bele knjige nam omogočata, da se skupaj usmerimo v prihodnost. To nam pomaga skupaj opredeliti socialno razsežnost Evrope, ki bo temeljila na sedanjih dosežkih in bo prilagojena resničnosti 21. stoletja, ter ji dati pomen. Dokument obravnava našo preteklost, sedanje stanje in morebitno prihodnjo pot. Osredotoča se na razlike med državami in regijami, vendar tudi na izzive, ki so skupni vsem. Sprašuje, kakšno vlogo bi morala imeti EU in kako lahko bolje sodeluje z državami članicami, socialnimi partnerji in širšo civilno družbo.

Enako kot velja za belo knjigo, tudi tukaj predstavljene zamisli niso niti zavezujoče niti omejevalne. Njihov namen je spodbuditi razmislek, da bodo nato sledila dejanja.

2. Današnje socialne resničnosti

Pred predstavitvijo izzivov in mogočih izbir politik želimo predstaviti trenutno stanje znotraj naših 27 držav in med njimi.

Socialna resničnost se po Evropi močno razlikuje, odvisno od tega, kje ljudje živijo in delajo. Kljub pomembnim skupnim značilnostim v Evropi obstajajo različne tradicije, izkušnje in razmere. Izobraževanje in zdravje, zaposlitveni vzorci, plače, dohodki in sistemi socialne zaščite so še vedno zelo različni.

Evropa okreva po krizi, vendar še vedno obstajajo razlike med državami in regijami.

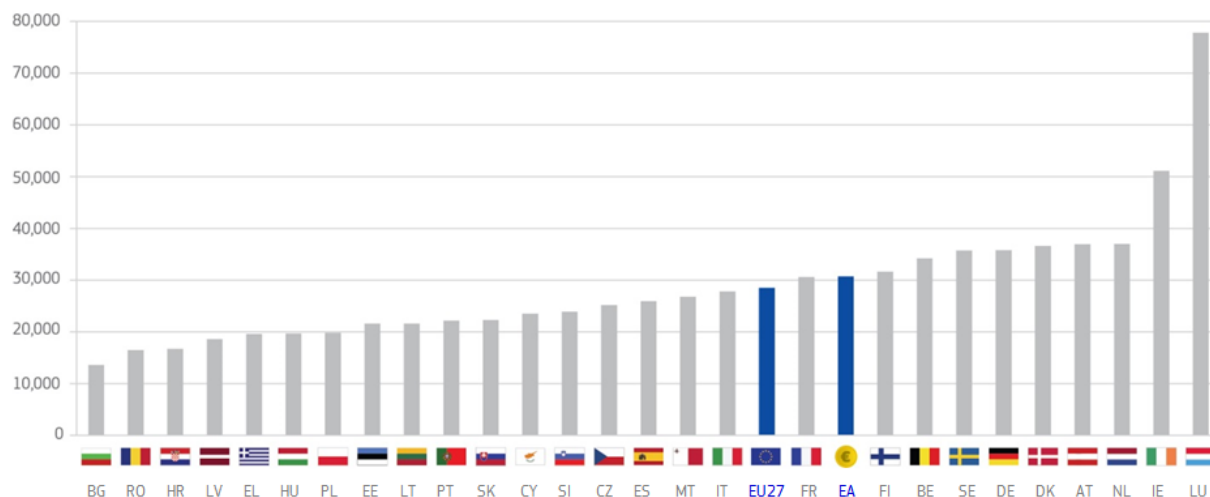
Za Evropo je bila vedno značilna konvergenca, usmerjena v višje življenjske standarde. V preteklosti je ta potekala skoraj samodejno, prek notranjega trga in podpore iz skladov EU, v tolikšni meri, da je Svetovna banka EU poimenovala „konvergenčni stroj“. V zadnjih letih pa se je znatno upočasnila, če ne celo ustavila, saj uspešnejše države napredujejo hitreje. Zakaj se je to zgodilo in zakaj pomeni težavo?

Konvergenca ima različne prednosti. Naše družbe in naša Unija so vse bolj povezane in stabilne. Konvergenca življenjskih in delovnih razmer lahko pomeni razliko med selitvijo posameznika v drugo

državo zaradi prostovoljne odločitve in selitvijo zaradi zgolj ekonomske potrebe. Kadar postopno konvergenco na področju gospodarske uspešnosti spremlja konvergenca na socialnem področju, se zmanjša strah pred „socialnim dampingom“ in okrepi podpora enotnemu trgu. Vendar je za to potrebna postopna konvergenca v razumnem času, da se države, ljudje in podjetja lahko prilagodijo.

Življenjski standardi se po Evropi razlikujejo

(bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca po standardu kupne moči, v evrih, leto 2015)

Vir: Evropska komisija

Ekonomske kazalniki življenjskih standardov kažejo raznoliko stanje po Evropi. Vendar tudi nacionalna povprečja ne odražajo resničnega stanja, saj zakrivajo še večje razlike med ozemlji znotraj držav članic, kot v primeru območij z relativno blaginjo v manj uspešnih državah in obratno. Na splošno so prestolnice držav v veliko boljšem položaju kot ostala območja. Bratislava in Praga sta na primer zdaj peta oziroma šesta najbogatejša regija v EU glede na bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca.

V obdobju 2008–2014 je bila najhitrejša gospodarska rast v EU zabeležena v poljski regiji Mazovijska, ki vključuje glavno mesto Varšava. V regiji Mazovijska je bil leta 2008 BDP na prebivalca za 17,1 % pod povprečjem EU, do leta 2014 pa je za 8,4 % presegel povprečje EU-28.

Zaradi podpore iz kmetijskih skladov se je tudi razvoj podeželskih območij, ki zajemajo tri četrtine evropskega ozemlja, znatno povečal.

Vendar napredek ni enakomeren v vseh regijah ali v vseh delih družbe. Delne ali popolne selitve podjetij na primer v nekaterih državah na splošno niso imele negativnih učinkov in so bile del možnosti, ki jih podjetjem ponuja enotni trg, v številnih posameznih regijah pa je to povzročilo resne težave in izgube.

Stopnje brezposelnosti se zmanjšujejo, a močno razlikujejo po Evropi

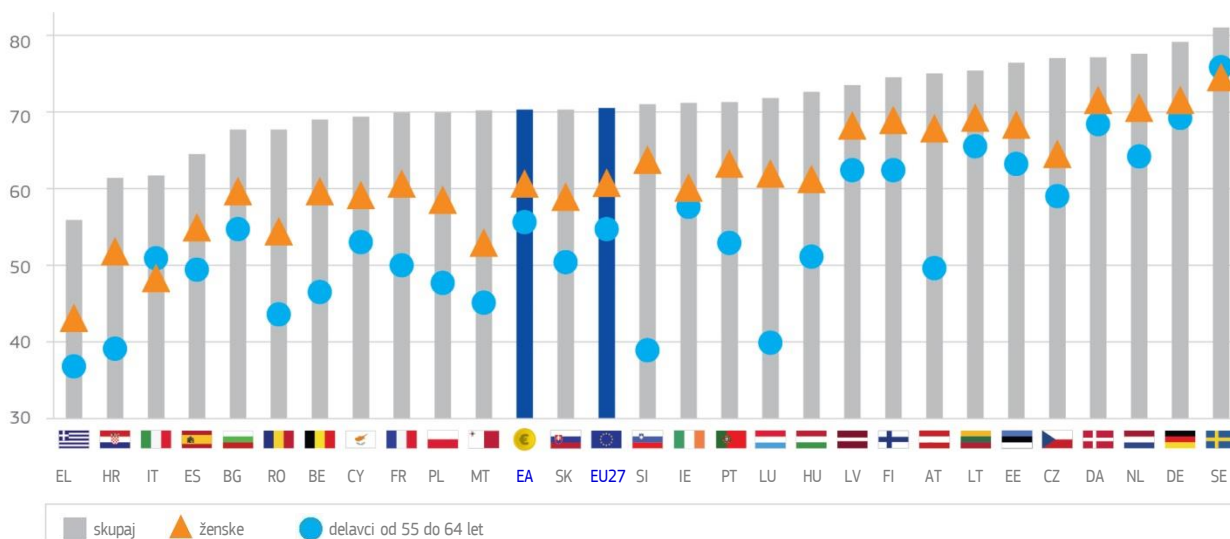
Po zaslugi odločnega ukrepanja in težkih odločitev gospodarstvo zdaj spet raste, stopnje brezposelnosti pa se v vseh državah članicah znižujejo. Tako v EU kot v evroobmočju je brezposelnost zdaj na najnižji ravni od leta 2009. Eden od razlogov za to je okrepljena prilagojena podpora za mlade prek jamstva za mlade.

Različne stopnje zaposlenosti

Tudi glede deleža delovno sposobnega prebivalstva, ki je dejansko zaposleno (stopnja zaposlenosti), obstajajo velike razlike med državami. Na Švedskem, v Nemčiji, na Nizozemskem, Danskem, Češkem, v Estoniji, Litvi in Avstriji so stopnje zaposlenosti višje od 75 %, kar pomeni, da izpolnjujejo cilj, ki so si ga vse države članice EU skupno zastavile do leta 2020. Države članice imajo različne vzorce udeležbe žensk in delavcev, starih nad 55 let, na trgu dela. Njihove stopnje zaposlenosti se sicer povečujejo, vendar sta obe skupini še vedno znatno podzaposleni.

Različne stopnje zaposlenosti: stopnje zaposlenosti se zvišujejo, vendar za ženske in starejše delavce ostajajo nizke

(v %, 4. četrletje leta 2016)

Vir: Evropska komisija

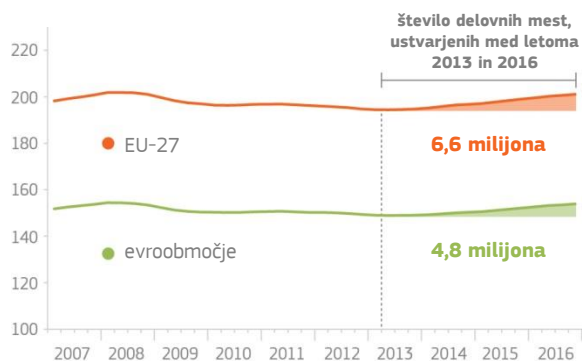
Stopnje brezposelnosti se izboljšujejo in enako velja tudi za stopnje zaposlenosti. Stopnja zaposlenosti v EU se je z 69 % leta 2010, ko je bil zastavljen cilj, povečala na 71 % v četrtem četrletju leta 2016. V EU-27 je zdaj zaposlen 201 milijon ljudi, od tega 154 milijonov v evroobmočju, kar je več kot kdaj koli prej.

Izboljšave se v veliki meri odražajo v vse večjem številu žensk na trgu dela. K temu trendu prispevajo ustvarjanje delovnih mest v sektorju storitev, boljše varstvo otrok in odprava odvračilnih davčnih ukrepov za prejemnike drugega dohodka, vendar med spoloma še vedno obstajajo znatne razlike. Izboljšave se odražajo tudi v dejstvu, da ima več ljudi daljšo poklicno pot. To je deloma posledica

preteklih pokojninskih reform ter tudi boljših znanj in spretnosti, zdravja in delovnih razmer po vsej Evropi.

Zaposlenost ponovno in vztrajno narašča

(v milijonih, 2007–2016)

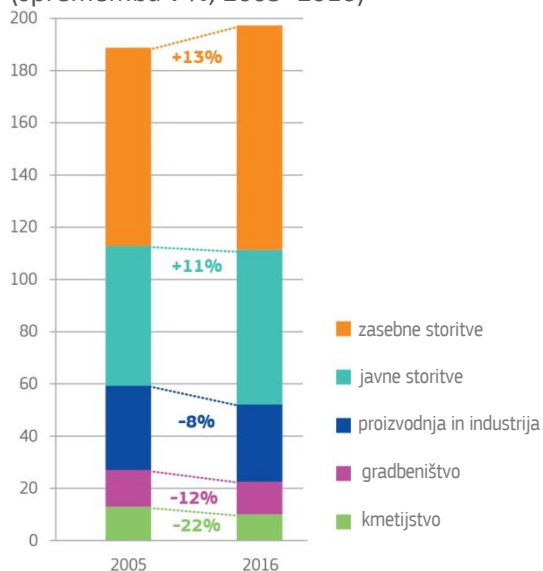

Vir: Evropska komisija

Večina novo ustvarjenih delovnih mest je kakovostnih, saj zagotavljajo ustrezen dohodek, varnost na trgu dela in spodbudno delovno okolje. Veliko jih je v sektorju storitev, v katerem so običajno zaposlene osebe z višjo stopnjo izobrazbe. Najvišje stopnje ustvarjanja delovnih mest obstajajo na področju informacijskih in komunikacijskih ter upravnih in podpornih storitev ter strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti. Delež novoustvarjenih delovnih mest v malih in srednjih podjetjih znaša 85 %.

Ustvarjanje delovnih mest je značilno predvsem za sektor storitev

Zaposlenost po sektorjih v EU-27, v milijonih (sprememba v %, 2005–2016)

Vir: Evropska komisija

Sistemi socialne zaščite se po Evropi razlikujejo

Poleg razlik na trgu dela imajo države EU-27 različne sisteme socialnega varstva in zaščite v smislu političnih preferenc in proračuna. Leta 2015 so javni odhodki za socialno zaščito v EU znašali približno 40 % skupnih javnih odhodkov, kar je skoraj ena petina BDP. Osem držav članic (Finska, Francija, Danska, Avstrija, Italija, Švedska, Grčija in Belgija) je najmanj 20 % svojega BDP namenilo za socialno zaščito.

Načini delovanja sistemov socialnega varstva odražajo različne tradicije iz prejšnjega stoletja. Nastali so v Evropi konec 19. stoletja in prvotno je bil njihov namen obravnavati izzive industrijske dobe (glej Prilogo I). Večina sistemov se je razvila po drugi svetovni vojni, nekateri pa so se dokončno razvili šele v 80. in 90. letih prejšnjega stoletja. Pri razlikah so najpomembnejši parametri obseg proračunskih sredstev in njihova dodelitev, vir financiranja, stopnja kritja tveganj prebivalstva in vloga socialnih partnerjev.

Sistemi socialne zaščite v povezavi z obdavčenjem prispevajo k zmanjševanju dohodkovne neenakosti. Evropa ima najbolj enakopravne družbe na svetu, čeprav še vedno obstajajo precejšnje razlike. V povprečju najbogatejših 20 % gospodinjstev zasluži petkrat več kot najrevnejših 20 %. Glede na to merilo imajo najvišje ravni dohodkovne neenakosti Romunija, Litva, Bolgarija, Latvija, Ciper, Estonija in Italija. Tudi med regijami v državah članicah obstaja precejšnja dohodkovna neenakost.

Kriza je močno prizadela številne Evropejce, ki so se morali soočiti z zamrznitvijo ali upadom dohodkov. Čeprav realni razpoložljivi dohodek, tj. dohodek, ki gospodinjstvom ostane na voljo po obdavčitvi, v zadnjem času spet narašča, so njegove ravni v osnovi enake kot leta 2008.

Tudi v naših uspešnih družbah je tveganje revščine še vedno znatno. Ocenjuje se, da je skoraj četrtnina prebivalstva EU-27 izpostavljena tveganju revščine ali socialne izključenosti. Tudi stopnja revščine otrok ostaja visoka in se v več državah članicah zvišuje. To pomeni, da imajo ti otroci omejen dostop do zdravstvenega varstva, večje tveganje osipa v šoli in pozneje, kot odrasli, večje tveganje brezposelnosti in revščine. Leta 2010 so se voditelji EU zavezali zmanjšanju števila ljudi, ki jim grozi revščina, za 20 milijonov do leta 2020, vendar je danes Evropa še daleč od uresničitve tega cilja. Do zdaj se je število ljudi, ki jim grozi revščina, povečalo za 1,7 milijona.

Kaj našim družbam in gospodarstvu pomaga pri spopadanju s krizo?

Svetovna finančna in gospodarska kriza, ki se je začela leta 2008, je v številnih delih Unije privedla do visokih stopenj brezposelnosti ter javnega in zasebnega dolga. Številni posamezniki in družine so se znašli v hujših finančnih težavah, kot so jih kdaj koli doživeli. Kriza je poglobila težave, ki so obstajale že nekaj časa, in je zato nekatere države prizadela bolj kot druge. V nekaterih državah je bilo naložbeno okolje boljše, nekatera podjetja pa bolj konkurenčna in poleg tega so nekateri trgi dela in socialni sistemi bolje absorbirali šoke in so lahko zagotovili učinkovitejšo zaščito pred negativnimi posledicami krize.

Tudi v najodpornejših državah se je število delovnih mest zmanjšalo, vendar je podjetjem hitreje uspelo ustvariti nova delovna mesta. Sistemi socialne varnosti, zlasti nadomestila za brezposelnost, so ljudem pomagali v prehodnih obdobjih, javne storitve pa so se osredotočile v prekvalifikacijo in ponovno vključevanje na trg dela. Sheme minimalnega dohodka so ljudem omogočile izpolnitev osnovnih potreb in dostojno življenje. Države, v katerih so bili socialni partnerji močno vključeni v reforme trga dela, so dosegle trajne pozitivne rezultate, saj je z njihovo udeležbo odgovornost za reformni proces prevzel širši krog zainteresiranih strani.

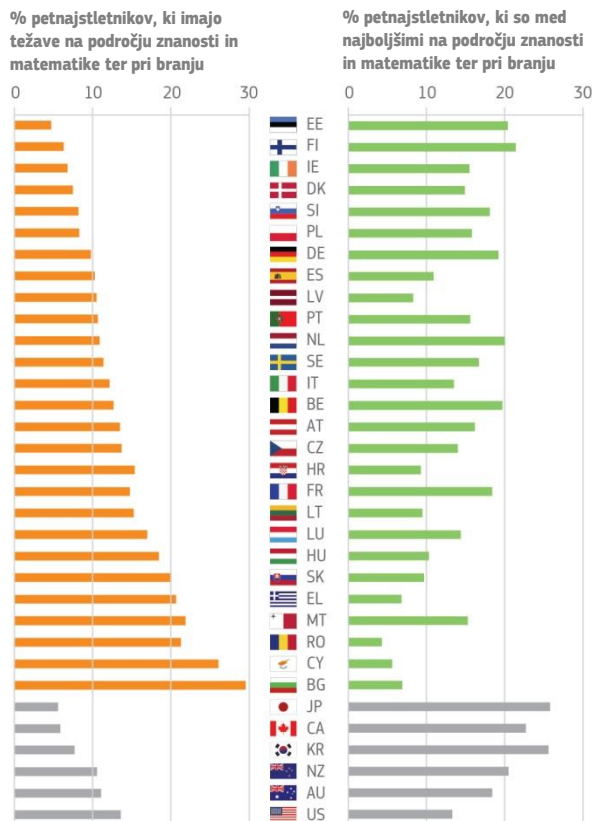
Priprave na prihodnost

Dejavniki, ki bodo vse bolj odločilni za prihodnost naših družb in gospodarstev, zajemajo izobraževanje ter znanja in spretnosti. Evropa ima nekaj najbolj inovativnih sistemov izobraževanja in naprednih sistemov poklicnega usposabljanja na svetu.

Zato je zaskrbljujoče, da ima v Evropi približno četrtnina odraslih težave z branjem in pisanjem ali računanjem ter da jih skoraj dvakrat toliko nima ustreznih digitalnih znanj in spretnosti. Še huje je, da je med mladimi mogoče opaziti čedalje slabše rezultate na področju osnovnih znanj in spretnosti.

Najnovejši rezultati raziskave Programa mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) so žal nedvoumni: čeprav nekatere države članice na splošno dosegajo visoke standarde odličnosti in enakost rezultatov izobraževanja, jih večina ni dosegla zadostnega napredka pri zmanjševanju deleža učencev s težavami pri branju, na področju znanosti in matematike. Za nekatere dele prebivalstva je stanje še bolj zaskrbljujoče, saj na splošno in ob upoštevanju družbeno-gospodarskega statusa za priseljske učence obstaja dvakrat večja verjetnost kot za njihove nepriseljske sovrstnike, da ne bodo dosegli osnovne ravni znanja na področju znanosti.

Le malo Evropejcev je med najboljšimi na svetu na področju znanosti in matematike ter pri branju

Vir: OECD, PISA 2015

3. Gibala sprememb do leta 2025

Družbena struktura Evrope se je v zadnjem desetletju znatno spremenila, globalni dejavniki pa močno vplivajo na način našega življenja in dela. Teh trendov se večinoma ne da obrniti in verjetno je, da se bodo v prihodnjih letih v vseh 27 državah članicah še okrepili. Prinesli bodo veliko skupnih izzivov, pa tudi ustvarili nove priložnosti.

Prebivalstvo Evrope se naglo spreminja

Evropejci živijo bolj zdravo in dlje, kar je dobra novica. Zahvaljujoč desetletjem miru, zdravstvenega zavarovanja, napredka na področju medicine ter boljših življenjskih in delovnih razmer več ljudi uživa daljšo in dejavnejšo upokožitev.

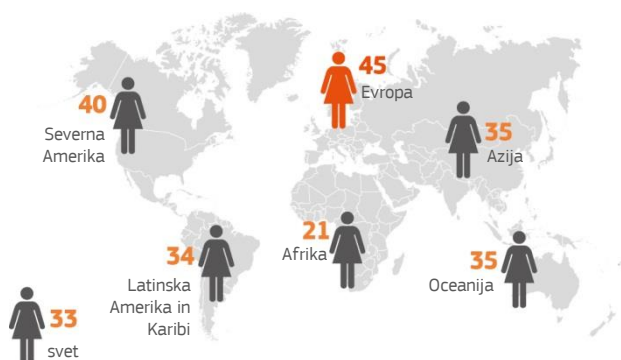
Pričakovana življenjska doba se je izrazito podaljšala. Pri moških naj bi se s 43 let leta 1900 zvišala na 82 let leta 2050, pri ženskah pa naj bi se v enakem obdobju s 46 let zvišala na 87 let. Večina otrok, rojenih v Evropi v obdobju od danes do leta 2025, bo čez 100 let še živel. Obenem pa se pričakovana doba zdravih let življenja in dostop do zdravstvenih storitev še vedno močno razlikujeta glede na dohodkovne razrede in regije.

Poleg tega imajo Evropejci manj otrok. V 60-ih letih 20. stoletja je imela ženska običajno več kot dva živorojena otroka, danes pa povprečna stopnja rodnosti v EU znaša 1,58. Stopnja rodnosti na Irskem in Portugalskem je na primer znašala več kot 3, danes pa je nižja od 2.

Kombinacija vse višje pričakovane življenjske dobe in vse nižje stopnje rodnosti pomeni naglo staranje naše družbe. Že zdaj v EU živi več ljudi, starih nad 65 let, kot otrok, mlajših od 14 let. Do leta 2050 bo skoraj tretjina Evropejcev starih 65 ali več v primerjavi z manj kot petino danes. V primerjavi s preostalim svetom bo Evropa „najstarejša“ regija, saj bo povprečna starost do leta 2030 dosegla 45 let.

Evropejci bodo leta 2030 najstarejši ljudje na svetu

(mediana starosti po svetovnih regijah)

Vir: Rand Europe

Daljše življenje pa ne pomeni vedno več zdravih let: skoraj 50 milijonov ljudi v EU-27 trpi zaradi kroničnih bolezni in skoraj pol milijona ljudi v delovni starosti zaradi njih vsako leto prezgodaj umre. Te smrti je mogoče preprečiti z učinkovitejšimi politikami javnega zdravja in preventive ter pravočasnim in učinkovitejšim zdravstvenim varstvom.

Dolgoživost bo korenito vplivala na javne politike in socialne storitve tudi zunaj sektorjev zdravstva in oskrbe, med drugim na izobraževalni sistem ter potrebo po nastanitvi in mobilnosti, prilagojeni potrebam starejših. Staranje prebivalstva je zaradi hitrega razvoja socialnega gospodarstva lahko vir novih delovnih mest tako za prosti čas kot za oskrbo. Pomeni pa tudi nove potrebe, za katere je treba poskrbeti. Že danes skoraj tretjina ljudi nad 65 let živi sama in skoraj dve tretjini ljudi nad 75 let je odvisnih od neformalne oskrbe, ki jo večinoma zagotavljajo ožji družinski člani. Eden od šestih starejših ljudi živi v revščini, pri čemer je pri starejših ženskah mnogo bolj verjetno, da prejemajo nizke pokojnine zaradi nedokončanih poklicnih poti.

To bo vplivalo na finančno vzdržnost naših sistemov socialnega varstva in s tem na fiskalne razmere držav članic. V EU-27 se lahko izdatki, povezani s pokojninami, do leta 2030 povečajo na 12,4 % BDP, 7,7 % za stroške zdravstvenega varstva in do 2,4 % BDP za dolgoročno oskrbo. Za vsako starejšo osebo bosta leta 2060 le dve osebi v delovni starosti v primerjavi s štirimi leta 2008. Ta učinek bodo ublažile nedavne pokojninske reforme, katerih cilj je upokojitveno starost uskladiti s pričakovano življenjsko dobo, a bodo kljub temu verjetno nastali znatni novi stroški zdravstvenega varstva.

Zmanjševanje delovne sile lahko poleg tega ogrozi naše zmožnosti za ohranjanje ravni gospodarske rasti. Čeprav je z vsako generacijo več ljudi pripravljenih delati dlje časa, to morda ne bo dovolj za izravnane splošnega upada števila prebivalstva. Zakonita migracija lahko v EU zagotovi znanja in spretnosti, potrebne za kritje primanjkljajev na trgu dela, in prispeva k trajnosti sistemov socialnega varstva.

Staranje bo vplivalo tudi na relativni pomen Evrope po svetu, saj drugod prebivalstvo narašča hitreje. Evropa bo leta 2060 obsegala le 5 % svetovnega prebivalstva. Nobena od držav članic takrat ne bo imela več kot 1 % svetovnega prebivalstva. Razmere so še posebej zaskrbljujoče v Litvi, kjer naj bi se po sedanjih predpostavkah prebivalstvo do leta 2080 zmanjšalo za več kot tretjino. Zmanjšanje za okoli 30 % se pričakuje tudi na Slovaškem, v Grčiji, na Portugalskem in v Bolgariji.

Staranje v osnovi izpostavi vprašanje medgeneracijske pravičnosti. Danes obstaja resnično tveganje generacijskega prepada med mladimi in starejšimi glede odločanja, blaginje, materialne varnosti in dostopa do stanovanj kot tudi glede delitve finančnega in fiskalnega bremena starajoče se družbe.

V družbi so se pojavili novi načini življenja in večja raznolikost

Demografske spremembe razlagajo in odražajo širše spremembe v družbi, na primer nove življenjske sloge, teritorialno dinamiko, potrošniške navade in stanovanjske razmere.

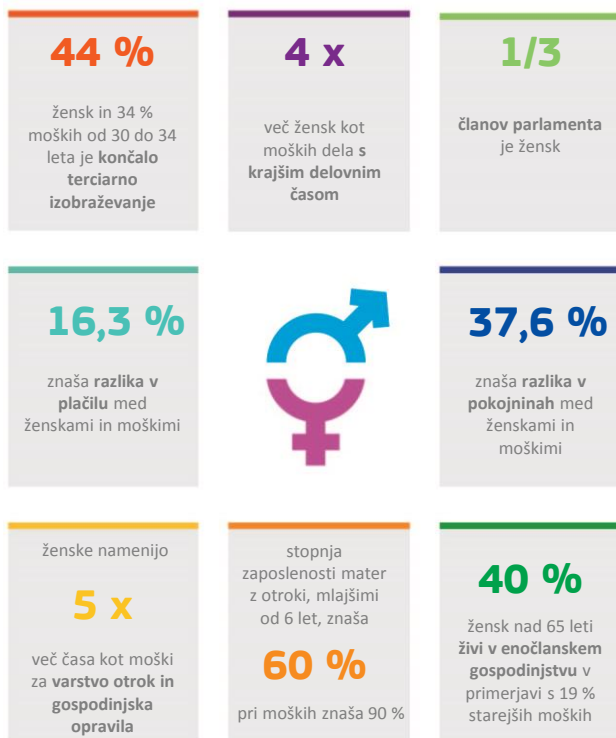
Rodnost upada, vendar dokazi kažejo, da želja po otrocih včasih ostane neizpolnjena. Vzrok je kompleksna kombinacija dejavnikov, tudi neenakomerna porazdelitev starševskih odgovornosti, nezadostne možnosti otroškega varstva, družinam neprijazna organizacija dela in nestabilni obeti za zaposlitev.

Naši spreminjajoči se načini življenja vključujejo tudi razpad zakonskih zvez, različne vrste razmerij in rahljanje vezi znotraj razširjene družine. To pomeni več svobode za posameznika, da lahko živi neodvisno življenje, pa tudi vse večje tveganje za družbeno osamitev in manj stabilnosti v življenju ljudi. Leta 2015 so gospodinjstva z enim članom zajemala tretjino vseh gospodinjstev v EU in le ena tretjina gospodinjstev je imela več kot dva člana. Ta trend se bo po pričakovanjih nadaljeval v večini držav članic do leta 2025. To prinaša nova vprašanja, povezana z usklajevanjem poklicnega in zasebnega življenja ter odgovornostmi za varstvo pri gospodinjstvih z enim staršem, zlasti glede višjega tveganja revščine v primeru brezposelnosti.

Enakost spolov kljub večjemu napredku še zdaleč ni uresničena. Stereotipi o spolih so še vedno prisotni in ženske so na trgu dela še vedno premalo zastopane na vodstvenih položajih v gospodarstvu in politiki.

Razlike med spoloma so še vedno prisotne na vseh področjih

Podatki za leto 2016 ali najnovejši razpoložljivi podatki

Vir: Evropska komisija

1. januarja 2016 je 29,7 milijona ljudi, rojenih zunaj EU, zakonito prebivalo v EU-27, kamor so v zadnjih desetletjih prišli iz različnih razlogov (zaradi dela, študija, zaščite ali da bi se pridružili svoji družini). Čeprav je migracija v EU še vedno razmeroma majhna v primerjavi s preostalimi predeli sveta, so nedavni veliki pritoki ljudi v EU v razmeroma kratkem obdobju povzročili napetosti v nekaterih predelih Evrope. Zagotavljanje, da so vsi državljani tretjih držav učinkovito vključeni v družbo, so njeni polnopravni člani in k njej v celoti prispevajo, je pomembno za prihodnjo blaginjo in kohezijo evropskih družb.

Evropejci vse pogosteje izkoristijo svojo pravico do prostega gibanja v Uniji, da delajo in študirajo v drugih državah, pri tem pa ustanovljajo podjetja, plačujejo davke in prispevajo k oblikovanju bolj dinamične družbe. Približno 16 milijonov Evropejcev danes daljše obdobje živi in dela v drugi državi, včasih za stalno. 1,7 milijona ljudi, skoraj 1 % delovne sile v EU, dnevno prečka mejo zaradi dela v drugi državi. Ker lahko ljudje enostavno potujejo, študirajo, se upokojijo in poslujejo med seboj na enotnem trgu brez meja, ki znižuje stroške in odpira priložnosti, postaja evropska družba tudi vse bolj povezana.

Spremembe prebivalstva potekajo v času vse večje urbanizacije. Več kot 70 % Evropejcev že živi v mestih. Do leta 2050 bo ta delež znašal 80 %. V Evropi so že nekatera od „najpametnejših“ mest na svetu, vendar imamo priložnost in odgovornost, da poskrbimo za to, da bodo še bolj povezana in učinkovitejša pri porabi naravnih virov in energije. Ključni izziv bo tudi oblikovati mestno okolje tako, da bo bolj vključujoče in dostopno ter bo ustrezalo potrebam raznolikih prebivalcev, tudi zaposlenih staršev, invalidov in starejših.

Družba postaja vse bolj kompleksna, saj se tradicionalne vezi, npr. v družini, družbeni in verski skupini, spreminjajo. Z globalizacijo je postala družba bolj izpostavljena raznolikosti, kar spodbuja vedoželjnost ljudi in bogati družbo. Obenem je spodbudila zaskrbljenost glede kulturne identitete, kulturnih razlik in dialoga med skupinami. To kaže na prehod na posameznikove vrednote in ločene kulture ter prispeva k večjemu poudarku na posamezniku in potrošniku in ne na družbi kot celoti. Odpira tudi nova vprašanja o strpnosti in spoštovanju drugih. Obenem se pojavljajo nove oblike solidarnosti, družbenega angažiranja in državljanske udeležbe, tudi prek priložnostnih in kulturnih dejavnosti ter z uporabo novih tehnologij.

Oblikuje se novo poklicno okolje

Poklicno življenje se drastično spreminja zaradi skupnega učinka tehnološkega napredka, globalizacije in rasti storitvenega sektorja. Zaradi sodelovalnega gospodarstva in spletnih platform poteka preoblikovanje celotnih gospodarskih sektorjev. Delovna sila mora biti kos hitrejšemu tempu sprememb pri pridobivanju novih znanj in spretnosti ter prilagajanju novim poslovnim modelom ali spremenljivim željam potrošnikov.

Te spremembe za nekatere pomenijo nove možnosti in prožnejše oblike dela, zahvaljujoč uporabi digitalnih orodij ter vse večjemu pomenu gibljivega delovnega časa in dela na daljavo. Za druge pa so vir negotovosti.

Do leta 2025 bodo vzorci dela in poklicne poti bolj raznoliki, kot so danes. Pred eno ali dvema generacijama je imel povprečen Evropejec eno službo vse življenje, danes pa jih ima v svoji karieri več kot deset. Odločitev za delo na daljavo ali mobilni način dela bo lažja in običajnejša. To kaže na težnjo k prilagodljivosti delavcev na vse bolj raznolikem trgu dela. Delo bo postalo vse bolj usmerjeno v realizacije in rezultate in ne na fizično prisotnost na določenem kraju, kar bo ljudem ponudilo več priložnosti za delo kot samostojni delavci in združevanje več zaposlitev hkrati. Mnogo teh premikov se je že začelo, naš odziv in usmerjanje tega preoblikovanja danes pa bosta določila, kako bo videti poklicni svet v prihodnosti.

Nove razmere na trgu dela

Vir: Evropska komisija

To kaže na vse bolj raznolike in neredne delovne vzorce in razmere, ki onemogočajo tradicionalno poklicno pot. To so nadomestile nove oblike pogodb, večja geografska mobilnost ter več sprememb pri zaposlitvah in delovnem statusu.

Čeprav so lahko nove vrste pogodb odskočna deska na poklicni poti, pa lahko pride do polarizacije na trgu dela, na kar kažejo vse večje neenakosti pri plačah in nizko usposobljene osebe, ki so ujete na nizkokakovostnih delovnih mestih s pičlimi možnostmi za napredovanje.

S hitro digitalizacijo in gospodarskimi spremembami bodo nekatera današnja delovna mesta ter znanja in spretnosti, potrebni zanje, postali zastareli. Treba bi bilo posodobiti izobraževalne sisteme, da bi bili kos tem izzivom. Večina otrok, ki danes vstopajo v osnovno šolo, bo najverjetneje zaposlena na popolnoma novih vrstah delovnih mest, ki še ne obstajajo.

Izzivi poklicnega življenja v prihodnosti

Do danes	Prihodnji trendi
 postopne inovacije	radikalne inovacije
 ljudje upravljajo stroje	ljudje nadzorujejo stroje
 dolgoročne pogodbe in zaposlitev na podlagi plače	prožne pogodbe in nove oblike zaposlitve
 linearne poklicne poti na podlagi predhodne izobrazbe	dinamične poklicne poti z rednim ponovnim usposabljanjem in vseživljenjskim učenjem
 specializacija znanja in veščin	meddisciplinarne kompetence ter ustvarjalna znanja in spretnosti
 delo na delovnem mestu ter ločitev dela in zasebnega življenja	delo kadar koli in kjer koli ter prepletanje dela in zasebnega življenja

Vir: Evropska komisija

To sproža številna vprašanja o prihodnosti samega dela. Ali bo v prihodnosti več ali manj delovnih mest? Bodo obstoječa delovna mesta veljala za „kakovostna“? Ali je današnja delovna sila oz. ali bo delovna sila v prihodnosti opremljena z ustreznimi znanji in spretnostmi, da jih bo lahko zapolnila? Težko je napovedati celoten vpliv avtomatizacije in umetne inteligence na razpoložljivost delovnih mest v prihodnosti in hitrost teh sprememb. Nekatere študije kažejo, da bi se lahko polovica današnjih delovnih dejavnosti avtomatizirala do leta 2055. Gotovo je, da bodo morali delavci vseh starosti svoja znanja in spretnosti vse pogosteje prilagoditi tehnološkim spremembam in jih nenehno posodabljanje. To je resničnost, na katero morajo podjetja, šole, izobraževalna središča in univerze v Evropi pripraviti Evropejce.

Nastajajo nova družbena tveganja ter potreba po posodobitvi sistemov socialnega varstva in vseživljenjskega učenja

Nov poklicni svet postavlja vprašanja o kakovosti delovnih mest v prihodnosti glede plače, varnosti zaposlitve in delovnih razmer. Poleg tega vpliva na področja, kot so omrežja socialne pomoči, socialne ugodnosti, načrtovanje upokojitve, varstvo otrok in zdravstveno varstvo. Vključuje lahko tudi prilagajanje delovnega časa, počitka ter zdravstvenih in varnostnih zahtev.

V družbi na splošno se pojavljajo novi družbeni problemi, kot so stres in depresija, debelost, bolezni, povezane z okoljem, in odvisnost od tehnologije. Ti povečujejo običajne probleme, kot so družbena osamitev, duševne bolezni, zloraba drog in alkohola, kriminaliteta in negotovost.

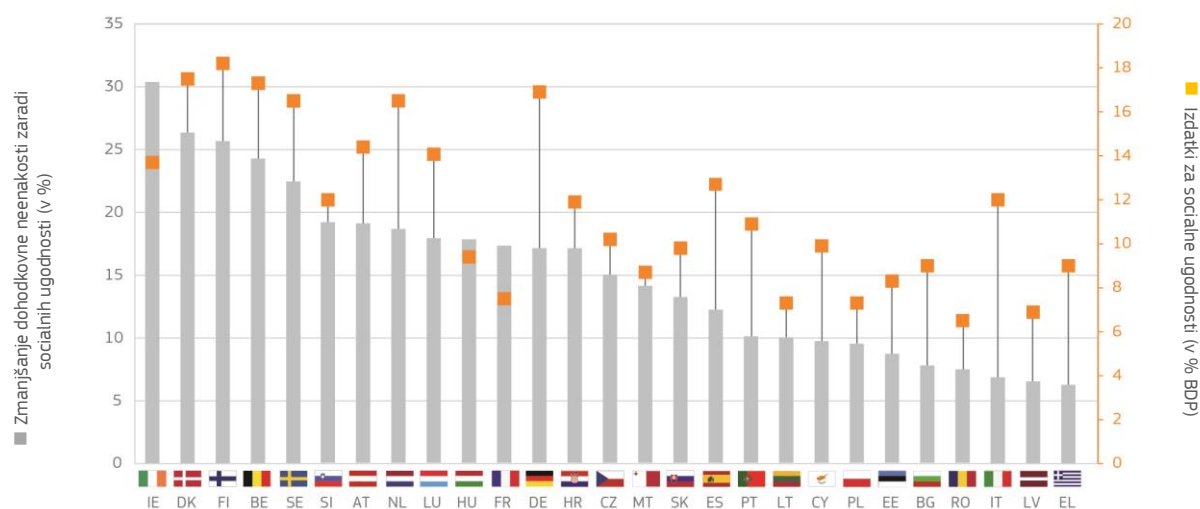
Na preizkušnji je sposobnost javnih organov, podjetij in posameznikov, da se odzovejo in prilagodijo. Sedanje spremembe bodo pomenile pomembne nove izzive na področjih izobraževanja, usposabljanja, znanj in spretnosti, vseživljenjskega učenja, upravljanja človeških virov in sposobnosti za vodenje zapletenih poklicnih prehodov v življenju posameznika. Vključevale bodo tudi uvedbo novih socialnih pravic, ki bodo ustrezale spremembam v poklicnem svetu.

Kljub številnim reformam, ki še potekajo, obstoječe socialne države niso vedno primerno opremljene za prilagoditev na nove izzive, s kakršnimi se do zdaj večinoma še niso srečevale. Pri tem ne gre le za

finančno vzdržnost. Gre za zagotavljanje pravih varnostnih mrež in novih zaščitnih ukrepov, da bi posameznikom pomagali uporabiti vse njihove sposobnosti, družbi pa omogočili dobro delovanje. Sistemi socialne zaščite imajo še vedno veliko omejitev glede kritja in dostopa. Na primer, v državah, kjer so se ljudje dolgo zanašali na tradicionalno podporo družine in pokojnine kot vir dohodka za razširjeno družino, je treba razviti in okrepiti sisteme obdavčitve in socialnih ugodnosti, ki so bolj usmerjeni v posameznike, bolj univerzalni in temeljijo na ugotovljenem premoženjskem stanju. To so pogosto države, ki so se dolgo opirale na omejevalno delovnopravno zakonodajo kot način za zaščito ljudi pri delu, vendar na račun mladih iskalcev zaposlitve.

Dobro ciljno usmerjene politike socialnega varstva lahko močno vplivajo na zmanjšanje neenakosti

(v %, leta 2014)

Vir: Evropska komisija

Pri razmišljanju o novih zaščitnih ukrepih v prihodnosti je eden ključnih elementov potreba po posodobitvi naših sistemov izobraževanja in usposabljanja ter razširitvi programov vseživljenjskega učenja, da bi spodbujali večjo poklicno mobilnost in reševali težave zaradi neskladja v znanju in spretnostih. Svetovna konkurenca na področju znanj in spretnosti je vse večja in čeprav se večina evropskih držav še vedno uvršča v vrh mednarodne lestvice znanj in spretnosti, so nekatere zaostale za azijskimi državami ter državami Oceanije in Bližnjega vzhoda.

Evropejci od vlad pričakujejo rešitev teh izzivov

Ti trendi so Evropejcem dobro znani in zaradi krize so se pričakovanja in skrbi mnogih še povečali. Raziskave vedno znova kažejo, da Evropejci delovna mesta in socialno politiko uvrščajo med glavna prednostna področja. Tradicionalno cenijo standarde družbene blaginje v Evropi in izražajo relativno nezadovoljstvo glede načina, kako njihove skrbi obravnavajo EU in nacionalne vlade.

Evropejci so zaskrbljeni zaradi socialnih razmer

Vir: Evropska komisija in Eurobarometer 2017

Ta pričakovanja so položena v roke vseh organov – lokalnih, regionalnih, nacionalnih in evropskih –, zato iz raziskav ni vedno jasno, kdo bi po mnenju anketirancev moral biti odgovoren za kaj. Ko se od anketirancev zahteva, da izberejo med nacionalno ravni in ravni EU, menijo, da gre predvsem za nalogo držav članic, a tudi, da pri tem igra vlogo EU, tudi če ta nima vseh možnosti za reševanje zadevnega problema. Obenem morajo države članice hitro in učinkovito vzpostaviti potrebne strukture za izkoriščenje vseh razpoložljivih evropskih sredstev, na kar kaže primer brezposelnosti mladih.

4. Možna pot naprej za EU-27

Če želimo izpolniti upe in pričakovanja državljanov, moramo odprto razpravljati o tem, ali lahko gospodarski in socialni sistemi še naprej izpolnjujejo individualne in kolektivne socialne potrebe, ter o načinih boljšega in učinkovitejšega sodelovanja med EU in njenimi državami članicami.

Pet scenarijev bele knjige o prihodnosti Evrope

SCENARIJI

Tako kot doslej

Samo enotni trg

**Tisti, ki hočejo
več, storijo več**

**Storiti manj, a
učinkoviteje**

**Storiti veliko
več skupaj**

KAJ TO VKLJUČUJE?

EU-27 izvaja in nadgradi sedanji program reform. Prednostne naloge se redno posodabljaajo, težave se obravnavajo, ko nastopijo, in ustrezno s tem se sprejema nova zakonodaja..

EU-27 samo pogloblja ključne vidike enotnega trga.

EU-27 omogoči tistim državam članicam, ki to želijo, da na določenih področjih skupaj storijo več. Posledično se države članice dogovorijo o posebnih pravnih in proračunskih ureditvah za tesnejše sodelovanje. Druge države članice se lahko pridružijo sčasoma.

S soglasjem, da je nekatere prednostne naloge bolje obravnavati skupaj, EU-27 pozornost in vire bolj in hitreje osredotoči na izbrana področja, medtem ko na drugih področjih preneha delovati ali pa je manj dejavna.

Države članice si na vseh področjih delijo več pristojnosti in sredstev ter si prizadevajo za več skupnega odločanja, evro se okrepi in odločitve na ravni EU so hitro izvršene.

KAJ TO POMENI ZA SOCIALNO RAZSEŽNOST?

<p>Po vsej Uniji se varujejo pravice državljanov, ki izhajajo iz prava EU.</p>	<p>Pravice državljanov, ki izhajajo iz prava EU, se sčasoma lahko omejijo.</p> <p>Še naprej obstajajo razlike na področjih, kot so potrošniški, socialni in okoljski standardi, obdavčitev in državne subvencije.</p> <p>Pojavi se tveganje tekmovanja v zniževanju standardov.</p> <p>Prosto gibanje delavcev ni zagotovljeno.</p>	<p>Med pravicami državljanov, ki izhajajo iz prava EU, se začnejo pojavljati razlike glede na to, ali državljanji živijo v državi, ki se je odločila storiti več, ali ne.</p> <p>Skupina držav članic se odloči harmonizirati obdavčitev ali za skupne socialne standarde in s tem zmanjša stroške za zagotavljanje skladnosti s predpisi, omeji davčne utaje in prispeva k boljšim delovnim razmeram.</p> <p>Na ravni vseh 27 držav članic se doseže napredek za krepitev enotnega trga in večje spoštovanje štirih temeljnih svoboščin.</p>	<p>Pravice državljanov, ki izhajajo iz prava EU, se okrepijo na področjih, na katerih se odločimo storiti več, in skrčijo na drugih področjih.</p> <p>Novi standardi za zaščito potrošnikov, varstvo okolja ter varnost in zdravje pri delu ne temeljijo več na podrobni harmonizaciji, ampak na strogem minimumu.</p> <p>Plače, socialna zakonodaja in stopnje obdavčitve se med posameznimi državami Unije močno razlikujejo.</p>	<p>Državljanji imajo več pravic, ki izhajajo neposredno iz prava EU.</p> <p>Med državami evroobmočja je več usklajevanja pri fiskalnih, socialnih in davčnih vprašanjih.</p> <p>Na voljo je dodatno financiranje EU za pospešitev gospodarskega razvoja in odzivanje na pretese na regionalni, sektorski in nacionalni ravni.</p>
--	---	---	---	---

Vir: Evropska komisija

Vloga EU na socialnem področju bo odvisna od širših izbir celotne EU-27. Kakor je bilo poudarjeno v beli knjigi o prihodnosti Evrope, se razpon možnosti giblje od statusa quo ter sprememb obsega in prioritete do koraka naprej na vseh ali na le nekaterih področjih.

Krepitev vloge državljanov za oblikovanje močne družbe

Po vsej EU obstaja vse širše soglasje, da je spodbujanje enakih možnosti, ki bi vsem omogočale, da dobro začnejo v življenju, presežejo težave in uresničijo svoje potenciale, nujno za oblikovanje odporne družbe.

Področja za ukrepanje so dobro znana: naložbe v otroke, da bi jim zagotovili dober začetek v življenju; naložbe v mlade, znanja in spretnosti ter vseživljenjsko učenje; olajševanje prehodov na poklicni poti ter premik z vidika „služba za vse življenje“ na vidik „zaposlitev za vse življenje“, vključno s samozaposlitvijo; spodbujanje daljšega in bolj zdravega življenja s pomočjo preventive, boljših delovnih pogojev ter oskrbe starejših; spodbujanje enakosti spolov, da bi se presegle preostale vrzeli in vzpostavil model gospodinjstva, v katerem imata dohodke oba starša; zagotavljanje dejavnega vključevanja in boj proti diskriminaciji, kar vsem omogoča dostojno življenje; spodbujanje mobilnosti in zagotavljanje uspešnega vključevanja migrantov; spodbujanje udeležbe državljanov, kulture in dialoga, ki so tudi gospodarske dobrine – če jih navedemo samo nekaj.

Po vsej Evropi ni mogoče uveljaviti enotnega pristopa, soočamo pa se s skupnimi izzivi in skupno potrebo po ukrepanju. V času hitrih in nenehnih sprememb bi se bilo treba osredotočiti na okrepitev vloge posameznikov in na ustvarjanje odpornejših družbenih struktur, ki bi se bile tekom časa sposobne uspešno prilagajati.

Naše države se lahko učijo druga od druge

Mnoge evropske države izvajajo obsežne reforme svojih trgov dela in sistemov socialnega varstva z jasnimi skupnimi trendi: davčna razbremenitev dela, da bi se zmanjšali stroški zaposlovanja in omogočilo lažje ustvarjanje delovnih mest; posodobitev pokojninskih sistemov z boljšo prilagoditvijo upokojitvene starosti glede na pričakovano življenjsko dobo; posodobitev sistemov izobraževanja in vseživljenjskega učenja, da bodo bolje izpolnjevali sedanje in prihodnje potrebe; ohranitev prilagajanja plač produktivnosti, da se tekom časa ohrani konkurenčnost in ustvarjanje delovnih mest.

Pri tem se lahko države članice zgledujejo po uveljavljenih modelih po Evropi, ki so se že izkazali za uspešne. Kombinacija prožnega trga dela, močne socialne zaščite, delujočega socialnega dialoga in vseživljenjskega učenja na Danskem je zmanjšala neenakosti in povečala gospodarsko uspešnost. Dvojni sistem poklicnega usposabljanja v Avstriji in Nemčiji je olajšal prehod med učenjem in zaposlitvijo z združevanjem izobraževanja in praktičnih izkušenj.

Istočasno se vse države spodbuja k inovativnosti v nacionalnem ali evropskem kontekstu. Od preskušanja univerzalnega temeljnega dohodka na Finskem do postopne uvedbe zajamčenega minimalnega dohodka v Grčiji: obstaja naraščajoči trend preskušanja novih modelov, ki bi ustrezali novim razmeram. Novi račun osebne dejavnosti v Franciji združuje vse pravice, ki izhajajo iz

usposabljanja, poklicnega tveganja in brezposelnosti, v enoten račun, ki se lahko uporablja skozi celotno poklicno pot posameznika.

Evropa nedvomno lahko ponudi primere rešitev za družbene izzive, ki so relevantni tudi za druge dele sveta – od hitrega staranja prebivalstva v mnogih državah brez polno delujočih sistemov socialnega varstva do zasnovanih „pametnih mest“ po svetu in prihodnjih rešitev za zdravstvo.

EU ni na začetku poti

Vloga EU v zadnjih šestdesetih letih je bila, da podpira spremembe in jih usmerja ter ob tem spoštuje odgovornosti drugih ravni države.

Rimska pogodba je že vključila temeljna načela, kot sta enako plačilo za ženske in moške ter pravica delavcev do prostega gibanja v drugo državo članico. Da se je pravica do prostega gibanja v drugo državo članico uresničila, je bilo treba določiti podrobna pravila: pravila, ki zagotavljajo pravice bolnikov do zdravljenja v tujini in povračila stroškov za zdravljenje, pravila za vzajemno priznanje diplom ter pravila, ki zagotavljajo ohranitev pridobljenih pokojninskih pravic ob nastopu službe v drugi državi. Navedene določbe so imele neposreden pozitiven učinek na življenja milijonov ljudi. Prav tako pa je to za naša gospodarstva in celotno družbo prineslo le koristi.

Skupaj z razvojem enotnega trga je EU razvila sekundarno zakonodajo o varnosti in zdravju delavcev, pravicah do enakosti, netipičnih oblikah dela, kot je delo s skrajšanim delovnim časom ali delo prek agencij za zagotavljanje začasnega dela. Za skupni trg so namreč potrebna skupna pravila na številnih področjih, ki določajo minimalne standarde po vsej EU.

Evropa nacionalnim vladam s smernicami omogoča, da uporabijo izkušnje drugih držav. Na širšem socialnem področju smernice zadevajo številna področja, od izobraževanja do zdravstva, mladinske politike, enakosti spolov, preprečevanja diskriminacije in športa. Pri usklajevanju fiskalnih in ekonomskih politik v okviru evropskega semestra so se države članice strinjale z izvajanjem gospodarskih reform in reform trga dela, da bi spodbudile vključujočo rast in izboljšale socialno pravičnost na podlagi odgovornih javnih financ.

Medtem ko je znaten delež proračuna EU namenjen podpori socialnim inovacijam in socialnim projektom v državah članicah ter boju proti revščini, je treba opozoriti, da javni socialni proračun EU predstavlja samo 0,3 % skupnih socialnih odhodkov v EU. Čeprav se lahko ta delež v prihodnosti na novo oceni, pa ni dvoma, da socialna podpora je in bo ostala v prvi vrsti v pristojnosti držav članic. Proračun EU je namenjen v glavnem podpori ukrepom za krepitev vloge Evropejcev: vključevanju prikrajšanih skupin na trg dela, na primer Romov, ter pomoči delavcem, da se prilagodijo spreminjajočim se potrebam na trgu dela. Pred tridesetimi leti je Evropa oblikovala program, ki študentom omogoča, da del svojega študija opravijo v drugi državi. Program Erasmus+ je postal ena od najuspešnejših pobud v evropski zgodovini, ki jo je doslej izkoristilo 9 % evropskih študentov.

Nenazadnje EU podpira socialni dialog, je v dialogu s predstavniki civilne družbe in sodeluje z mednarodnimi organizacijami za spodbujanje visokih socialnih in življenjskih standardov ne le znotraj Unije in v našem sosedstvu, ampak tudi po svetu, daleč od naših meja. Konvergenca socialnih standardov je ključni element pravične globalizacije. Glede tega EU sodeluje z mednarodnimi

organizacijami, da bi zagotovila spoštovanje mednarodnih standardov o človekovih in socialnih pravicah ter prispevala k izboljšanju delovnih pogojev.

EU ima omejena, vendar pomembna orodja

Vir: Evropska komisija

Sedanja Komisija je okrepila ukrepe na vseh področjih (glej Prilogo II). Predlagala je jasna, pravična in izvršljiva pravila za mobilnost delovne sile, da bi bolje zaščitila pravice državljanov, ter državam članicam zagotovila boljša orodja za boj proti zlorabam. Za zaščito delavcev pred izpostavljenostjo rakotvornim snovem je sprejela novo zakonodajo, s katero bo tekom časa rešila 100 000 življenj, predstavila pa je tudi pobude za izboljšanje dostopnosti blaga in storitev za invalide. Predlagala je ambiciozen program, ki bi državljanom omogočil razvoj ustreznih znanj in spretnosti ter vključitev v vseživljenjsko učenje.

Komisija danes na podlagi obsežnega posvetovanja z zainteresiranimi stranmi predstavlja evropski steber socialnih pravic. Steber vzpostavlja vrsto načel in pravic, ki naj bi predstavljale referenčni okvir za politiko zaposlovanja in socialno politiko na nacionalni in evropski ravni. V podporo stebru je Komisija predstavila tudi novo zakonodajno pobudo, da bi se staršem in skrbnikom po vsej Evropi dodelile minimalne pravice do dopusta in prožnih delovnih ureditev, da bi lahko bolje združevali svoje poklicno in družinsko življenje – gre namreč za vprašanje, s katerim se danes spopada več sto tisoč evropskih gospodinjstev. S socialnimi partnerji se posvetujemo o možni zakonodaji, ki bi izboljšala pravice iz delovnega razmerja in pravice socialne zaščite tistih, ki še niso dovolj zaščiteni.

Mnoge razprave v naših državah se nanašajo na načine uporabe zakonodaje EU. Sedanja Komisija si je močno prizadevala za smernice o ustrezni uporabi prava in za jasnejšo zakonodajo, kadar koli je to mogoče. Vendar so izvajanje, uporaba in izvrševanje evropske socialne zakonodaje danes v rokah

držav članic. One imajo izključno pristojnost za opravljanje inšpekcijskih pregledov in kaznovanje kršitev.

Sedanja Komisija je nadgradila svoje smernice državam članicam, na primer o vključevanju mladih, dolgotrajno brezposelnih in državljanov tretjih držav na trg dela, o poklicnem izobraževanju in usposabljanju, o boju proti sovražnemu govoru in radikalizaciji ter o zaščiti otrok pri migracijah.

Prav tako je ponovno vzpostavila dialog s socialnimi partnerji na evropski ravni ter pozdravlja njihovo zavezanost, ki je bila izražena v Rimu ob praznovanju šestdesetega rojstnega dne EU, da bodo še naprej prispevali k Evropi, ki prinaša koristi za delavce in podjetja.

Nenazadnje je Komisija v vseh politikah upoštevala socialne vidike, vključno s svojo zunanjetrgovinsko politiko (celoviti gospodarski in trgovinski sporazum (CETA) s Kanado je dober primer tega), svojo ekonomsko politiko, ki se osredotoča na naložbe in ustvarjanje delovnih mest, ter kmetijsko, okoljsko, energetska in prometno politiko.

Možnosti za prihodnost

V skladu z načeli bele knjige je več možnosti za socialno prihodnost Evrope:

- omejitev „socialne razsežnosti“ prostega gibanja;
- tisti, ki na socialnem področju želijo storiti več, to lahko storijo;
- države EU-27 bi lahko skupaj poglobile socialno razsežnost.

Izbira politične možnosti ne bo vplivala le na socialno področje, ampak tudi na konkurenčnost Evrope, njene zmožnosti za izkoriščanje in oblikovanje globalizacije, stabilnost ekonomske in monetarne unije, kohezijo znotraj Unije in solidarnost med njenimi prebivalci. Vsako politično možnost bi bilo treba obravnavati tudi glede na opredeljene izzive na ravni EU, kjer lahko ustvari dodano vrednost. Ker vsaka od treh možnosti pomeni številne konkretne predloge za ukrepanje, je tudi izbiro med možnimi instrumenti treba opraviti glede na izzive. Večina primerov, ki veljajo za drugo možnost, velja tudi za tretjo in obratno.

Omejitev „socialne razsežnosti“ prostega gibanja

Nekateri trdijo, da socialna zakonodaja na ravni EU ovira rast, da je upravno breme podjetij preveliko, zlasti za mala in srednja podjetja. Pravijo, da so zaradi visokih socialnih standardov, varstva potrošnikov in okoljskih norm evropska podjetja v podrejenem konkurenčnem položaju v primerjavi s preostalim svetom. Po njihovem mnenju so le države članice tiste, ki naj bi rezultate gospodarske rasti pravično razdelile med svoje državljane, in sicer z obdavčevanjem ter sistemi socialnega varstva. Tudi izobraževanje in kulturo naj bi bilo po njihovem mnenju treba prepustiti izključno državam članicam.

Osredotočenost zgolj na enotni trg bi pomenila ohranjanje že obstoječih pravil za spodbujanje čezmejnega gibanja ljudi, kot so pravila o pravicah, ki zadevajo socialno varnost mobilnih državljanov, o napotitvi delavcev, čezmejnem zdravstvenem varstvu in priznavanju diplom. Razveljavljena pa bi bila evropska zakonodaja o zaščiti delavcev, njihovem zdravju in varnosti, delovnem času in času počitka. Na evropski ravni bi bila odpravljena zakonodaja o minimalnem plačanem dopustu in enakosti. Države članice bi se lahko odločile, ali bodo dovolile začasno delo prek agencij ali ne. Enako obravnavanje delavcev, zaposlenih s krajšim delovnim časom, ne bi bilo več zagotovljeno po vsej Evropi. Na evropski ravni ne bi bilo več določenih minimalnih standardov za porodniški in očetovski dopust ter za starševski dopust ali dopust za oskrbo. Pravica delavcev do obveščeniosti, posamično ali skupaj, glede njihovih pravic, ne bi bila več zagotovljena na evropski ravni. Odpravljen bi bil okvir evropskega sveta delavcev v večnacionalnih družbah. Socialni dialog na ravni EU bi bil omejen na sektorje in vprašanja, ki se nanašajo na enotni trg.

Evropa ne bi več spodbujala možnosti za izmenjavo najboljših praks na področju socialne pomoči, izobraževanja, zdravja, kulture in športa med državami članicami. Prav tako ne bi zagotavljala podpore državam članicam s priporočili o tem, kako reševati brezposelnost mladih in dolgotrajno brezposelnost, in ne bi ponujala več orodij za prekvalificiranje ter pridobivanje znanj in spretnosti Evropejcev, da bi lažje poiskali zaposlitev. Evropska sredstva za podporo preobrazbe regij, ki so jih močno prizadeli učinki globalizacije, bi se zmanjšala ali ukinila. Socialne programe v državah članicah, ki se v veliki meri sofinancirajo s sredstvi EU, bi bilo treba ukiniti ali financirati na nacionalni ravni.

Kaj bi to lahko pomenilo v praksi:

- za voznike tovornjakov bi v vsaki državi veljali drugačni časi vožnje in počitka; njihov delodajalec bi jim moral v vsaki državi plačati drugačno urno postavko;
- po Evropi ne bi bilo več zagotovljenih 20 dni plačanega dopusta in 14 tednov porodniškega dopusta;
- bolniki bi se lahko še vedno zdravili v drugi državi članici, vendar ne bi bilo evropskega akcijskega načrta za boj proti bakterijam, odpornim na antibiotike;
- ne bi bilo usklajevanja in pripravljenosti na skupne nevarnosti za zdravje, na primer v primeru širjenja nalezljivih bolezni, kot sta ebola in virus zika;
- ko bi se zaprla tovarna avtomobilov zaradi preselitve proizvodnje v državo zunaj Evrope, kjer so plače nizke, in bi zaposlitev izgubilo na tisoče ljudi v regiji, ne bi bilo na voljo evropskih sredstev, ki bi jim omogočila iskanje nove zaposlitve;
- celo programu Erasmus+ bi grozila ukinitve in EU ne bi več uveljavljala referenčnega merila za osebe, ki zgodaj opustijo šolanje, in učence s slabimi rezultati.

Podpora EU evropski filmski industriji ter kulturnim in ustvarjalnim sektorjem bi bila ustavljena. Projekt evropskih kulturnih prestolnic se ne bi več izvajal.

Prednosti in slabosti:

- Večina odločitev glede socialnih in zaposlitvenih vprašanj bi bila sprejetih na nacionalni ravni in s tem „bližje“ državljanom.
- Podjetja ne bi bila toliko obremenjena z zakonodajo EU, saj bi bila ta manj obsežna, vendar bi morala namesto tega spoštovati 27 različnih sklopov nacionalnih zakonodaj.
- Države članice bi imele popolnoma proste roke pri preizkušanju inovativnih rešitev v povezavi z globalizacijo, digitalizacijo in staranjem. Vendar pa bi bilo brez podpore EU manj možnosti za medsebojno izmenjavo izkušenj.
- Čeprav bi se lahko veliko izzivov obvladalo z znanji in spretnostmi ter usposabljanjem, Evropa k temu ne bi prispevala.
- Nacionalni trgi dela bi se medsebojno še bolj oddaljili. Namesto zблиževanja bi se povečalo tveganje razhajanja pri stroških dela in tekmovanja v zniževanju standardov.
- Če bi se ravni plač še bolj razhajale, bi delavci iz držav z nizkimi plačami, zlasti mladi in najboljše usposobljeni, odšli v države z višjimi plačami znotraj ali zunaj EU. To bi lahko v nekaterih državah članicah poslabšalo demografske težave.
- Skupaj z ukinitvijo sredstev EU za podporo socialnih projektov, tudi glede usposabljanja ter znanj in spretnosti, bi lahko to nazadnje izničilo podporo enotnemu trgu in evropskemu projektu. Paradoksalno je, da bi bil lahko, čeprav bi bil cilj te možnosti osredotočanje socialne razsežnosti Evrope na prosto gibanje, ogrožen predvsem enotni trg.
- Evropa zato ne bi mogla več izkoriščati polnega potenciala enotnega trga, ki je njeno glavno gibalno rasti in delovnih mest.

Tisti, ki na socialnem področju želijo storiti več, to lahko storijo

Mnogi trdijo, da je v kriznih letih postalo očitno, da bi morale države, ki uporabljajo evro kot skupno valuto, tesneje sodelovati na socialnem področju za ohranitev trdnosti in stabilnosti evra ter za preprečitev nenadnih sprememb v življenjskem standardu svojih državljanov. Znano je, da so boljše preventivne prilagoditve. To ne pomeni, da bi morali biti njihovi socialni modeli in sistemi socialnega varstva enaki. Vendar morajo trgi dela in socialni sistemi dobro delovati, da bo pri prihodnjih krizah njihovo gospodarstvo bolj odporno, dobrobit njihovih državljanov pa bolje zaščitena.

Za mnoge je evroobmočje preprosto več kot samo gospodarski subjekt, saj povezuje naše usode. V naslednjem razmisleku o prihodnosti ekonomske in monetarne unije bodo podrobneje opisane možnosti v zvezi s tem, prav tako pa bodo predstavljeni možni instrumenti za stabilizacijo, ki so bili opisani v poročilu petih predsednikov o dokončanju evropske ekonomske in monetarne unije. Vendar pa bi bilo treba v tem dokumentu podrobneje opredeliti tudi posledice poglobitve socialne razsežnosti v evroobmočju in morda nekaterih drugih državah.

Trenutno razen usklajevanja in nadzora fiskalne politike ni pravnega okvira za oblikovanje zakonodaje zgolj za evroobmočje, lahko pa bi se uporabil instrument „okrepljenega sodelovanja“, predvidenega v Pogodbi. To pomeni, da bi lahko skupina vsaj 9 držav kot skrajni ukrep in le, če bi s tem soglašale države članice EU-27, sprejela pravne akte, ki bi bili zavezujoči samo za sodelujoče države. Skupni standardi bi se lahko določili predvsem na področjih trgov dela, konkurenčnosti, poslovnega okolja in javne uprave, kot tudi pri nekaterih vidikih davčne politike (npr. osnova za davek od dohodka pravnih

oseb). V primeru večje konvergence nacionalnih politik zaposlovanja in socialnih politik bi bila evroobmočju omogočena večja podpora, državljani pa bi bili bolje zaščiteni. Obstoječe financiranje na ravni EU bi se lahko uporabilo za podporo skupnih ukrepov, sodelujoče države pa bi lahko ustanovile posebne sklade.

Okrepljeno sodelovanje bi lahko potekalo tudi z različnimi skupinami držav, kot je prikazano v nekaterih primerih v nadaljevanju.

Kaj bi to lahko pomenilo v praksi:

- diploma osebe bi bila samodejno priznana v nekaterih državah članicah, ne pa tudi v drugih;
- oseba bi se lahko v nekaterih državah brez težav identificirala z eno številko socialnega zavarovanja; organi iz teh držav bi lahko enostavno preverili, ali je ta oseba zavarovana in ali se ji lahko povrnejo stroški oziroma ali lahko bolj enostavno prejme ugodnosti;
- skupina držav bi se lahko dogovorila o skupnem določanju cen zdravil in cepiv; to bi izboljšalo kritje in dostop do zdravstvenega varstva;
- skupina držav bi se lahko dogovorila o skupnem načrtovanju na področju zaposlenih v zdravstvu, tudi o številu zdravnikov in medicinskih sester, ki bi jih države skupno usposabljalje;
- v nekaterih državah članicah bi morda državljani prejeli višja nadomestila za brezposelnost kot zdaj; v drugih državah bi se morda skrajšalo obdobje prejemanja nadomestil za brezposelnost;
- sodelujoče države članice bi lahko oblikovale skupne programe za vključevanje beguncev;
- ljudje bi morda še vedno izgubili zaposlitev, vendar bi imeli v državah, ki bi se odločile za globljo socialno razsežnost, boljše možnosti, da hitreje najdejo novo zaposlitev in da pri prehodu prejmejo podporo zahvaljujoč skupnim instrumentom za prekvalifikacijo in preusposabljanje.

Prednosti in slabosti:

- *Tisti, ki si želijo storiti več, bi to lahko storili. Podobno misleče države bi lahko sprejele odločnejše ukrepe. Ne bi bilo treba sprejeti le najmanjšega skupnega imenovalca 27 držav.*
- *Sodelovanje med nekaterimi državami bi lahko služilo kot odskočna deska za nove inovativne projekte za odzivanje na svetovne izzive, kot so staranje prebivalstva, digitalizacija in urbanizacija. Če bi bili uspešni, bi se nato lahko pridružilo vseh 27 držav članic.*
- *Med pravicami državljanov, ki izhajajo iz prava EU, bi se začele pojavljati razlike glede na to, ali živijo v državi, ki se je odločila storiti več, ali ne.*
- *Raven zapletenosti pri odločanju ter spremljanju in izvrševanju pravil bi se povečala.*
- *Evroobmočje bi lahko doseglo večjo konvergenco v smeri bolj povezanih trgov dela, najučinkovitejših socialnih sistemov ter najboljših sistemov izobraževanja in zdravstvenega varstva. S tem bi se odzvali na nekatere opredeljene izzive.*
- *Po drugi strani bi se že obstoječe razlike z drugimi državami povečale, kar bi dodatno otežilo njihovo poznejšo vključitev v evroobmočje.*

- *Nekatere države zunaj evroobmočja bi si morda želele privabiti podjetja z namernim znižanjem standardov v škodo socialne konvergence.*
- *Enotni trg bi lahko ovirali različni socialni standardi po EU, kar bi pomenilo nevarnost za rast in delovna mesta.*

Države EU-27 skupaj poglobijo socialno razsežnost Evrope

V Evropi prevladuje mnenje, ki se odraža tudi v rimski izjavi, in sicer, da so socialne vrednote temelj evropskega projekta, ter da bi morali imeti vsi državljani EU pravice in enake priložnosti. Drugi menijo, da je enotni trg tesno prepleten s skupnimi socialnimi standardi, tako kot je tesno povezan s skupnimi standardi varstva okolja in potrošnikov. Tretja skupina poudarja, da so skupne značilnosti velikih izzivov, s katerimi se danes srečujejo evropske države (varnost, demografske spremembe, migracije, tehnološki razvoj, globalizacija), tako obsežne in globalne, da bi se bilo treba nanje odzvati vsaj na evropski ravni, da bi jih lahko obvladali in oblikovali prihodnost.

Hkrati mnogi trdijo, da skupna prihodnost 27 držav ne more preprosto pomeniti enakega dela kot doslej, le ob večjih prizadevanjih. Sedanje ravnotežje pristojnosti med Unijo in državami članicami bi bilo morda treba ponovno ovrednotiti glede vseh štirih instrumentov: zakonodaje, sodelovanja, vodenja in financiranja. Prednostna naloga EU in nacionalnih vlad bi morala biti preusmeritev pozornosti na nove izzive. Samo tako bomo lahko obdržali svoje socialno tržno gospodarstvo in ohranili svoj edinstveni evropski način življenja.

Zagotovo bi moralo biti težišče ukrepanja na socialnem področju zdaj in v prihodnje v pristojnosti nacionalnih in lokalnih organov ter njihovih socialnih partnerjev. Toda, kot kaže trenutna razprava, obstajajo številna področja, na katerih bi lahko EU morda oblikovala dodatne spodbude v podporo ukrepom držav članic, s čimer bi v celoti izkoristila vse instrumente, ki jih ima na voljo.

Zakonodaja ne bi določala le minimalnih standardov, temveč bi lahko na nekaterih področjih v celoti usklajevala pravice državljanov po vsej EU.

Da bi se poudarila konvergenca socialnih rezultatov, bi se lahko oblikovala zavezujoča referenčna merila za pomembne parametre, ki prispevajo k uspešnim politikam zaposlovanja, sistemov izobraževanja in zdravstvenega varstva ter sistemov socialnega varstva. Na podlagi primera jamstva za mlade bi se lahko ob podpori sredstev EU razvilo jamstvo za otroke.

Nekateri pozivajo, naj bo na ravni EU na voljo več sredstev za podporo razvoja znanj in spretnosti, projektov vključevanja na trg dela, boja proti revščini ter spodbujanja družbenih inovacij. Financiranje EU bi bilo lahko pogojeno z zavezo k doseganju določenih referenčnih meril ali sprejetju nekaterih reformnih ukrepov za spodbujanje konvergence v smeri najuspešnejših držav. EU bi lahko poleg tega dodatno podpirala socialne naložbe prek instrumentov na ravni EU.

Predlaga se tudi, da bi se za dopolnjevanje delovanja izvršilnih organov držav članic ustanovile evropske agencije z usklajevalno nalogo, ki bi bile pooblašene za izvrševanje v čezmejnih primerih, na primer evropski inšpektorat za delo in evropska agencija za promet.

Države članice bi se lahko dogovorile, da bi vse države EU-27 nadaljevale skupno pot le na nekaj področjih.

Kaj bi to lahko pomenilo v praksi:

- Države EU-27 bi se dogovorile o skupnih pravilih za določitev zaposlitvenega statusa delavcev prek digitalnih platform. To bi podjetjem omogočilo, da bi v celoti izkoristila potencial enotnega evropskega digitalnega trga.
- Vse države članice bi vzajemno medsebojno priznavale diplome.
- O uskladitvi plač evropskih voznikov tovornjakov bi se evropski socialni partnerji usklajevali ali celo pogajali skupaj, dogovor pa bi se uporabljal enako po vsem enotnem trgu.
- Vsak Evropejec bi imel enotno številko socialnega zavarovanja, s katero bi se lahko identificiral v vseh državah. Zahtevki, pregledi in plačila bi se iz ene države v drugo nemoteno izvajali prek spleta.
- Po vsej Evropi bi se upokojevali ob enaki starosti v skladu s spremembami pričakovane življenjske starosti. V nekaterih državah bi bilo to morda pozneje, vendar bi bile pokojnine zagotovljene.
- Podjetja bi lahko pregledovali tudi evropski inšpektorji, ne le nacionalni.
- Države članice bi morda morale prilagoditi svoje informacijske sisteme, da bi bili interoperabilni s sistemi na ravni EU.
- Program Erasmus+ bi bil razširjen na vsaj 30 % študentov, učencev, vajencev, pripravnikov in učiteljev.
- V vseh državah bi obstajal evropski visokošolski prostor.
- Evropska kartica ugodnosti za invalide bi veljala v vseh državah.
- Iz sredstev EU bi se namenila podpora v primeru čezmejnih nevarnosti za zdravje (ebola, virus zika).
- Vzpostavljena bi bila obvezna referenčna merila za izboljšanje intervencij na področju javnega zdravja, na primer glede vsebnosti maščob in sladkorja v hrani.
- Državljeni bi lahko elektronsko prenesli svoje zdravstvene informacije, kadar bi se zdravili v drugi državi članici, zdravila pa bi jim bila lahko izdana na podlagi e-receptov.

Prednosti in slabosti:

- *Državljeni bi imeli v vseh državah članicah bolj izenačene socialne pravice, kar bi okrepilo njihovo pripadnost in podporo evropskemu projektu.*
- *Državljeni bi se čutili bolj odmaknjene od postopka odločanja.*
- *Tudi v prihodnje bi občasno 27 držav težko sprejelo skupni dogovor. Obstajati bi morala politična volja za sprejemanje kompromisov brez zniževanja standardov na najmanjši skupni imenovalec.*
- *Enotni trg bi deloval bolj nemoteno, evropski trgi dela bi se močneje medsebojno povezali in strah pred „socialnim dampingom“ bi se zmanjšal. Če bi se poiskalo ravnovesje med različnimi interesi in ohranila celovitost enotnega trga, bi se povečala njegova podpora.*
- *Skupni ukrepi 27 držav bi olajšali vsako morebitno prihodnjo širitev evroobmočja.*

- *Vsa evropska gospodarstva bi bila bolj odporna na pretrese, naše države bi se na izzive odzivale skupaj.*
- *EU bi konkretno prispevala h krepitvi vloge državljanov, na primer z okrepljenimi programi usposabljanja.*
- *Združena Evropa 27 držav bi se najlažje soočala s skupnimi izzivi, njena trdnost in mednarodni ugled pa bi bila največja.*

5. Nadaljevanje razprave

Socialna razsežnost Evrope se nenehno spreminja in je odvisna od osebne izbire, gospodarskih razmer, svetovnih trendov ter političnih odločitev. Lahko se odločimo, da bomo spremembe sprejeli in jih usmerjali, ali pa nas bodo vodile one.

Razkorak med „zmagovalci“ ter „poraženci“ gospodarskih in tehnoloških sprememb lahko povzroči nove vzorce neenakosti, saj vztrajno tveganje revščine sovpada z novimi oblikami izključevanja. V sodobni in kohezivni družbi bi moralo biti vsem omogočeno, da polno prispevajo in imajo dostop do novih priložnosti za napredovanje v različnih fazah življenja. To je vprašanje socialne pravičnosti in socialne kohezije.

Hkrati pa je nujno tudi z gospodarskega vidika. Dobro delujoča, samozavestna in uspešna družba, ki vlaga v svoj človeški kapital in ustvarja priložnosti, da lahko njeni posamezniki vse življenje napredujejo, je bistvenega pomena za ohranjanje gospodarske rasti, sodelovanja na trgu dela, življenjskih standardov in boj proti socialnim tveganjem.

Hkrati je to politična zahteva. Za napredek, modernizacijo in odprtost za spremembe je nujna krepitev samozavesti in zaupanja.

Čeprav ima Evropa veliko izkušenj, je jasno, da tovrstnih modelov oziroma „rešitev“ ni mogoče preprosto v celoti prenesti ali izvoziti iz ene države članice v drugo, ki ima drugačne socialno-ekonomskimi razmere, kulturno tradicijo in sistem izobraževanja.

Vendar pa si nazadnje vse evropske države prizadevajo doseči isti cilj: vzpostavitev pravičnejše družbe, ki bi temeljila na enakih možnostih. Naš spol, kraj rojstva, družinske razmere ali premoženje ob rojstvu ne bi smeli določiti ravni dostopa do izobraževanja, storitev ali možnosti.

Države EU-27 imajo kljub svoji raznolikosti možnost, da se posamično in skupaj odzovejo na skupne izzive, saj se zavedajo, da je priprava na prihodnost predvsem v njihovih rokah. Predstavitev treh možnosti v tem dokumentu je perspektiva morebitnih prihodnjih dosežkov na evropski ravni in s tem povezanih omejitev, ki bodo odvisni od stopnje ambicioznosti in ravni pripravljenosti na sodelovanje nekaterih (ali vseh) držav članic.

V naslednjih mesecih bo ponovno potekala razprava o tem, ali bi bilo treba vlogo, ki jo ima Evropa pri podpori držav EU-27, spremeniti. Komisija se zavezuje, da bo poglobila in razširila to razpravo z državljani, socialnimi partnerji, drugimi institucijami EU in voditelji držav EU-27. Namen tega

razmisleka je priprava podlage za razpravo, ki bi morala pojasniti predvsem dve odprti vprašanji: S katerimi izzivi bi se morale skupaj spopasti naše države? Kakšno dodano vrednost imajo lahko v tem boju instrumenti na ravni EU?

V tej razpravi bi se moralo upoštevati tudi dejstvo, da socialni vidiki niso omejeni na področja „klasične“ socialne politike. Glede na to bodo v naslednjih razmislekih o izkoriščanju globalizacije, poglobitvi ekonomske in monetarne unije ter prihodnosti financ EU obravnavana tudi vprašanja pomembnosti prihodnje evropske socialne razsežnosti.

Švedska vlada skupaj s Komisijo pripravlja socialni vrh za pravična delovna mesta in rast, ki bo potekal 17. novembra 2017 v Göteborgu. Komisija upa, da bo dotlej ta razmislek služil kot podlaga za celovito in odprto razpravo o tem, kaj si želijo doseči naše družbe in kako jim lahko pri tem pomaga Evropa.